

Розвиток професійного самовизначення в умовах об'єднаних територіальних громад

Зміни, зміни, зміни... Такий світ сьогодні ...

Візьмемо хоча б один приклад, який стосується задекларованої теми – вибір професії. Раніше, коли фахівець отримував освіту, його направляли на роботу і, найчастіше, він працював на даній роботі упродовж життя.

Навіть ще донедавна головним критерієм різних фірм під час пошуку співробітників була наявність диплома, що свідчив про вузьку професійну спеціалізацію.

Сьогодні ситуація кардинально змінюється. Роботодавцям потрібні різнопланові фахівці із десятками різноманітних умінь (комунікація, креативність, мистецтво ведення переговорів, мотивація, емпатія, тайм-менеджмент тощо).

У країнах Євросоюзу формується поняття м'яких навичок (міжпрофесійних), які корисні для будь-якого виду діяльності, дозволяють швидко адаптуватися до нових умов, змінювати сферу зайнятості, вирішувати нестандартні завдання.

Уже немає більше роботи назавжди, немає більше знань та вмінь назавжди. Тепер пошук роботи порівнюють із серфінгом, як то кажуть, потрібно «тримати хвилю». Якщо навіть працюєш на одній і тій самій посаді, то все одно потрібно розуміти, що все змінюється: технології, люди, обставини...

Тому умотивованими є зміни і в нашій освітянській сфері, ідеологія яких закладена в Законі України «Про освіту». Надзвичайно вагомими є 3-й та 7-й пункти 12-ої статті даного закону, які засвідчують, що повна загальна середня освіта в Україні матиме три рівні освіти: початкова освіта (чотири роки); базова середня освіта (п'ять років); профільна середня освіта (три роки). Діти, які у 2018–2019 н.р. стануть учнями першого класу, після закінчення дев'ятого класу матимуть можливість у 2027–2028 н.р., враховуючи здібності та освітні потреби, навчатися у профільних класах двох спрямувань: академічного або професійного.

Доречно зацитувати вислів В.Г. Кременя: **«Профілізація є найвагомішою за всі нововведення в освітній системі України. Адже вибір професії – один із головних етапів у житті людини. Це вибір життєвого шляху, вибір долі, від чого залежить, наскільки людина зможе реалізувати себе в різних сферах життєдіяльності, якими будуть її власні здобутки та користь від неї суспільству».**

Отже, школа має виконувати основне своє призначення - підготувати учнів до успішного професійного самовизначення. І вже сьогодні активно виявляти ініціативу, творчість, наполегливо долати наявні труднощі. Народна мудрість застерігає: « Що посієш, те і пожнеш. Посієш просо – пшениці не збереш».

Тому надзвичайно важливо визначити оптимальну організаційну структуру (особливо в ОТГ), яка забезпечила б можливість кожному учню у професійному самовизначенні.

Як засвідчує світовий, вітчизняний та обласний досвід, такою структурною одиницею є освітній округ. У пункті 2-му статті 13-ої II розділу Закону України «Про освіту» записано:

«З метою створення умов для здобуття повної загальної середньої освіти, запровадження профільного навчання, забезпечення всебічного розвитку особи, раціонального та ефективного використання наявних ресурсів і матеріально-технічної бази закладів освіти, їх модернізації створюється освітній округ.

Освітній округ – це сукупність закладів освіти (їхніх філій), у тому числі закладів позашкільної освіти, закладів культури, фізичної культури і спорту, що забезпечують доступність освіти для осіб, які проживають на відповідній території».

Ознайомлення зі станом готовності учнів до професійного самовизначення засвідчує, що сьогодні типовими помилками учнів при виборі професії є наступні:

- поверхова захопленість тільки зовнішньою стороною професії;
- налаштування відразу на професію вищої кваліфікації;
- перенос на саму професію поганого чи доброго ставлення до людини – представника якої-небудь професії;
- упереджене ставлення до престижності чи непрестижності професії;
- неврахування фізіологічних особливостей;
- заниження чи завищення своїх здібностей.

Тому похвально, коли у школах розміщені поради для учнів такого змісту:

Правильний вибір професії = УСПІХ

1. Відомо, що коли людина працює із задоволенням, вона не помічає ні часу, ні втоми.

2. Якщо вибір професії правильний, тоді в житті можна розраховувати на успіх.

Формула вибору професії

Х О Ч У

- Це професія, яка Вам подобається. Зокрема, це Ваші бажання, цінності, інтереси, прагнення, фантазії.

М О Ж У

- Це Ваші здібності, навички, можливості (і фінансові зокрема), стан здоров'я, необхідний для обраної професії.

ТРЕБА

- Обираючи професію, важливо враховувати попит, стан та перспективи ринку праці, тенденції його розвитку. В сьогоденні це є особливо важливим, оскільки наявний дисбаланс попиту і пропозиції робочих місць.

ПОРАДИ щодо вибору професії

- 1. Подумайте, яка професія могла б стати Вашою .**
- 2. Вивчіть себе, свої інтереси, здібності, схильності.**
- 3. З'ясуйте, чи дозволяє Ваше здоров'я зайнятися обраною справою.**
- 4. Дізнайтеся, чи користується обрана Вами професія попитом на ринку праці.**
- 5. Знайдіть можливість зустрітися з представниками професій що зацікавили Вас. І дізнайтеся, в якому учбовому закладі можна отримати необхідну кваліфікацію.**

• Важливо, щоб школа надавала можливість кожному учневі у професійному самовизначенні за такими напрямками (предмет праці):

**Людина-природа. Людина-техніка. Людина-людина.
Людина-мистецтво. Людина-знакова система**

Як стверджують науковці та практики, значну роль у якісному вирішенні даного вагомого завдання відіграє висококваліфікований управлінський супровід профільного навчання учнів, яке складається із трьох напрямів: профільна орієнтація, допрофільне та профільне навчання.

Основні складові управлінського супроводу:

- 1. Забезпечення системного підходу до організації профільного навчання.*
- 2. Відмова від стереотипів управлінського мислення та забезпечення особистісно орієнтованого, суб'єкт -суб'єктного управління.*
- 3. Створення матеріально- технічної, навчально - методичної бази.*
- 4. Забезпечення діагностичної основи та врахування потреб ринку праці при визначення структури профілізації, щоб школа адаптувалася до потреб учня.*
- 5. Створення умов для забезпечення науково - методичного супроводу вмотивованого вчителя профільного навчання та інноваційної його діяльності.*
- 6. Забезпечення організації сучасної урочної, позаурочної та позашкільної діяльності учнів на засадах педагогіки партнерства.*
- 7. Встановлення партнерської взаємодії школи із батьками та іншими представниками зовнішнього середовища.*
- 8. Моніторингові дослідження рівня набутих учнями ключових компетентностей відповідно до державної нормативної бази.*
- 9. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень, які піддаються моніторингу та корекції.*

Великий Сократ любив повторювати: **«У кожній людині сонце, потрібно лише дати йому можливість світити».**

Позитивним прикладом реалізації такого підходу може слугувати діяльність методичного кабінету закладів сфери освіти КУ Романівської районної ради (начальник відділу освіти О.Л.Гаврилова, завідувач РМК Т.В.Медлярська) щодо здійснення методичного супроводу удосконалення професійно орієнтованої підготовки учнів в освітніх округах, зумовленого потребою створення і застосування якісних методик організації профільного навчання в умовах структурних змін, інновацій в освіті відповідно до Концепції МОН України «Нова українська школа» та Закону України «Про освіту».

Про окремі аспекти інформує Тетяна Вацлавівна: «На нашу думку, продуктивним утворенням для означеної діяльності є освітні округи. У районі створено чотири освітні округи, хоча карта округів дещо змінилася у зв'язку з децентралізаційними процесами.

Здійснення методичної роботи в умовах освітніх округів має свої особливості, тому сформована відповідна модель.

Знайомство зі світом професій починається ще у дошкільних навчальних закладах. За ініціативи методиста з дошкільної освіти (О.А. Рудь) в районі організований конкурс «Вихователь року». Конкурс складається з різних випробувань, одним з яких є майстер-клас з професійної орієнтації дітей дошкільного віку.

У межах освітніх округів добре налагоджена співпраця ДНЗ з початковою ланкою з проблеми наступності. Створюються динамічні групи вихователів старшої групи та вчителів, які прийматимуть дошкільнят у перший клас. Вони постійно проводять міжшкільні семінари, в які включають моделювання уроків, виховних годин, позакласних заходів, де завжди присутній профорієнтаційний аспект.

Під час визначення напряму профілізації в освітніх округах, найперше моніторяться запити учнів та батьків; визначається професійна можливість кадрового потенціалу; перспективність зміцнення матеріально-технічної бази освітнього округу.

Враховуються пропозиції ради округу про перерозподіл годин у межах навчальних планів суб'єктів округу. При цьому для організації освітнього процесу складається єдиний робочий навчальний план та встановлюється режим його реалізації. Означений план ухвалюється колегіально усіма керівниками суб'єктів округу та узгоджується з робочими навчальними планами закладів, що входять до його складу.

При затвердженні навчальних планів тарифікаційна комісія дотримується принципів профілізації: фуркації, варіативності, альтернативності, наступності, неперервності, гнучкості.

Береться також до уваги детальний аналіз результативності реалізації конкретного профілю (ЗНО, вступ випускників до ВНЗ, технікумів, коледжів, олімпіади, МАН, конкурси). Результати щорічного моніторингу засвідчили, що близько 70% випускників, які навчалися у закладах загальної середньої

освіти освітніх округів, продовжили навчання у ВУЗах, коледжах, ПТУ за відповідними шкільними профілями.

Важливою складовою у системі професійно орієнтованої підготовки учнів є забезпечення належного методичного супроводу розвитку професійної компетентності педагогічних кадрів, який здійснюється через активні інноваційні форми роботи як на районному, так і на окружному рівні опорними закладами освіти.

В освітніх округах спільно проводяться дні відкритих дверей, ярмарки вакансій, КВК, фестивалі «Міс і Містер професія», круглі стол, тренінги із проблем профорієнтації.

У районі є дієвою районна рада старшокласника, роботу якої координує методист РМК Г.В.Лотиш. На засіданні ради обов'язково розглядаються питання професійного самовизначення.

Працює школа керівників ЗНЗ «Лідер» та школа молодого вчителя «Діалог». На їхні засідання також виносяться питання організації профорієнтаційної роботи з учнями, профільного навчання у старшій школі.

Система позакласної, позашкільної профорієнтаційної роботи є ефективною за умови тісної співпраці навчальних закладів з різного роду установами, підприємствами, вузами, педагогічними та громадськими організаціями, районним центром зайнятості.

Ефективною є співпраця закладів освіти округів з Романівським центром зайнятості, вищими учбовими закладами та іншими установами.

На базі Романівського районного центру зайнятості діє кабінет профорієнтації, орієнтований на учнів основної школи, учнів старших класів, випускників шкіл, їхніх батьків. До уваги школярів пропонується перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ, у професійних ліцеях; профорієнтаційний словник-довідник термінів; довідники ВНЗ України та ін.

Професійній орієнтації і самовизначенню, професійному становленню учнів сприяє співпраця з вузами. У районі маємо гарні приклади такої роботи. Зокрема, підписана угода про співпрацю між Миропільською гімназією та Інститутом зв'язку та захисту інформації Національного технологічного університету України. Як результат такої співпраці – щороку випускники стають студентами даного ВНЗ.

Процес професійного самовизначення учнів неможливий без психологічного супроводу допрофільної підготовки та профільного навчання, яке передбачає раннє виявлення і розвиток здібностей, нахилів і потреб учнів, формування стійкої мотивації до навчання, сприяння свідомому вибору учнями майбутньої професії.

Даний супровід забезпечують психологічні служби району спільно з іншими категоріями педагогічних працівників.

Надається консультативна допомога вчителям та батькам з актуальних питань професійної орієнтації дітей. Проводяться батьківські всеобучі, семінари для голів батьківських комітетів. За їх запитом створено мобільну групу (методист РМК, практичний психолог та соціальний педагог), яка

відповідно до наказу відділу освіти здійснює виїзд до навчальних закладів з метою надання різних видів допомоги.

Одним з пріоритетних напрямків в освітніх округах є психологічний супровід обдарованих дітей, який спрямований на виховання лідерських, комунікативних здібностей, активізації процесу самовдосконалення та самовиховання учнів. У районі започатковано проведення свята «Обдарованість року», на якому відзначаються переможці обласних та всеукраїнських олімпіад, МАН, конкурсів, нагороджуються сертифікатами та іменними степендіями. Церемонія нагородження супроводжується презентацією учнів, яка засвідчує розвиток обдарованої дитини, вплив профілю навчання на кінцевий результат.

При методичному кабінеті створений консультпункт, працює «Телефон Довіри», де можна отримати допомогу з різних питань, у тому числі з професійного самовизначення.

Отже, можемо стверджувати, що в освітніх округах є гарні напрацювання, які можна брати в Нову українську школу. Є і ряд проблем, вирішення яких потребує сил, творчості, нових ідей. На нашу думку, ми знайдемо шляхи вирішення. Адже, як говорив датський філософ С. Кьєркегор: «Йти вперед – значить втратити спокій, залишатися на місці – значить втратити себе».

Поділилися напрацьованим досвідом щодо надання дієвої допомоги учням у професійному самовизначенні (в рамках обласного коворкінгу «Сучасні тренди в освіті. Ділимося досвідом») на зустрічі в інтелектуальному кафе «Світоч» творчі освітяни-ентузіаста освітніх округів.

Епіграфом було взято слова Сенеки: – **«Я бажаю передати іншим усе, що сам знаю і умію»**

План-програма

творчої зустрічі в інтелектуальному кафе «Світоч»

Обмін ідеями передового перспективного досвіду з теми «Допоможемо нашим учням у професійному самовизначенні» – 06.03.2018.

- Відкриття кафе. Перегляд відеоролика Річарда Уільямса «Суд над освітньою системою». Дискусія. (А.Ф. Шегеда, проректор ОППО А.Г.Стельмах, методист ОППО, В.І.Слінчук., заст. директора Новогуйвинської гімназії з науково – методичної роботи Житомирського району).

– Технологія «Відкритий інтелектуальний простір» (Н.В.Пально, заступник директора Червоненської опорної школи освітнього округу з виховної роботи Червоненської ОТГ).

– Дебют досвіду опорної школи Романівського освітнього округу з теми «Удосконалення професійної орієнтації учнів в умовах освітнього округу» (В.О.Базелюк заступник директора Романівської гімназії з навчально-виховної роботи).

– Реклама ідей ППД (Інтелектуали-ентузіасти):

№ 1	Тема ППД 2	ПІБ автора ППД 3	Район/ОТГ 4	ЗЗСО 5	Посада 6
1	Курс за вибором «Продуктивне мислення» – 1 –4 класи	Долецька Лариса Миколаївна	Тетерівська ОТГ Житомирського р-ну	Денишівська ЗОШ І-ІІІ ст ім. Бондарчука	Учитель початкових класів
2	Шляхи розвитку творчого потенціалу вчителя	Котенко Дмитро Віталійович	Коростенський район	Поліська ЗОШ І-ІІІ ст..	Заступник директора з навч. - вихов. роботи
3	«Корнинський метод» в дії	Опанасюк Галина Йосипівна	Корнинська ОТГ Попільнянського р- ну	Корнинська гімназія	Заступник директора з навч-вихов роботи
4	Діагностико - моніторингові дослідження	Савчук Тетяна Антонівна -	Бронеківська ОТГ Новоград – Волинського р-ну	- Слободороманівська гімназія	Заступник директора з навч.вихов. роботи
5	Здоров'я – визначальна цінність при професійному самовизначенні	Цуд Світлана Миколаївна	Черняхівський район	Селянинський спортивний лицей	Заступник директора з навч.-виховн. роботи
6	Учитель - професіонал допомагає вивести учня на його життєву дорогу	Слінчук Валентина Іванівна	Житомирський район	Новогуйвинська гімназія	Заступник директора з науково-метод. роботи
7	Профільна старша школа – процес, який не можна уникнути	Жеребчук Наталія Вікторівна	Коростишівський район	Стрижівська ЗОШ І-ІІІ ст.	Заступник директора з навч.-вихов. роботи
8	Інноваційні методи роботи у класі філологічного профілю	Пально Наталія Василівна	Червоненська ОТГ Андрушівського р- ну	Червоненська ЗОШ І-ІІІ ст.	Заступник директора з виховної роботи

(Зі змістом представленого досвіду педагогічних колективів можна ознайомитися детально у авторів презентацій (див. таблицю) та на сторінках науково-методичного журналу «Завучу. Усе для роботи» (червень – липень 2018 р.), видавництво «Основа»).

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту».
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р.

№ 1392

3. Концепція розвитку інклюзивної освіти (від 01.10.2010 № 912).
4. Положення про освітній округ (Постанова Кабміну від 20.01.2016 №79).
5. Снігур В. Профілізація навчання - магістральний шлях реформування школи // Педагогічні обрії. –2013.– № 2.
6. Туріщева А. Психологічне супроводження профільного навчання: Навчально-методичний посібник. - Х.: Вид. група «Основа».– 2015.
7. Василенко Н. Організація профільного навчання. Нормативні засади та методичні рекомендації організації профільного навчання в школі // Завучу. Усе для роботи. – Харків. –2013.